

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Першы прарэктар

УА «Беларускі дзяржаўны
ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

_____ Ю. П. Бондар

«_____» _____ 2012 г.

Рэгістрацыйны № ВД-____/вуч.

ДЫНАМІКА СУСВЕТНАЙ КУЛЬТУРЫ

Вучэбная праграма

на спецыяльнасці 1-21 04 01 Культуралогія (на напрамках),

напрамку спецыяльнасці 1-21 04 01-01 Культуралогія

(фундаментальная), спецыялізацыі 1-21 04 01-01 01

Тэорыя і гісторыя культуры

Мінск
БДУКМ
2012

Складальнік

А. І. Смолік, загадчык кафедры культуралогіі ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», доктар культуралогіі, прафесар

Рэцэнзенты:

Н. Л. Баліч, старшы навуковы супрацоўнік дзяржаўнай навуковай установы «Інстытут сацыялогіі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі», кандыдат сацыялагічных навук;

І. М. Шумская, дацэнт кафедры менеджменту сацыякультурнай дзейнасці ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат культуралогіі

Рэкамендавана да зацвярджэння:

кафедрай культуралогіі ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 5 ад 21.12.2011 г.);

прэзідыумам навукова-метадычнага савета ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 4 ад 06.03.2012 г.)

Адказы за рэдакцыю *В. Б. Кудласевіч*
Адказы за выпуск *А. І. Смолік*

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Даследаванне культурных змяненняў з'яўляецца адной з фундаментальных праблем культуралогіі, таму што дынаміка культуры ўяўляе сабой неад'емную частку сацыякультурнай практыкі і ахоплівае практычна ўсе сферы чалавечай дзейнасці. У сусветнай культуралагічнай думцы назапашаны вялікі аб'ём ідэй і канцэпцый інтэрпрэтавання дынамікі культуры. Спецыфічнасць і разнастайнасць культурных працэсаў, а таксама індывідуальна-аўтарскае бачанне праблемы развіцця культуры абумовілі ўзнікненне шэрагу тэорый дынамікі культуры. У сувязі з гэтым узнікае неабходнасць азнаёміць будучых даследчыкаў культуры з разнастайнымі поглядамі на сутнасць, змест, формы дынамікі культуры. Дадзеная праграма складзена з улікам змен адукацыйнай парадыгмы і вызначаецца стандартам вышэйшай прафесійнай адукацыі. Праграма адлюстроўвае ўнутраную логіку вывучаемых праблем тэорыі і гісторыі культуры, арыентуе будучых спецыялістаў на дзейнасць па авалоданні сучаснымі тэхналогіямі навуковых даследаванняў, навучання і выхавання. Павышаны інтарэс да праблемы вывучэння розных форм змяненняў у культуры ў сучасных умовах тлумачыцца духоўным крызісам, ломкай каштоўнасцей савецкай культуры, якія сфарміраваліся і існавалі шмат дзесяцігоддзяў, пошукам новых культуралагічных асноў і інавацыйных арыентацый постсавецкага грамадства.

Дысцыпліна «Дынаміка сусветнай культуры» змястоўна звязана з такімі дысцыплінамі, як «Тэорыя і гісторыя культуры», «Культурна-гістарычныя тыпы цывілізацый: фальклор і сучаснасць», «Культурная прагностыка», «Культурная антрапалогія», «Этнагенез і культура беларусаў».

Мэтай вучэбнай дысцыпліны «Дынаміка сусветнай культуры» з'яўляецца выяўленне дэтэрмінант, якія ўплываюць на змяненні або мадыфікацыю рыс культуры ў прасторы і часе. Дзякуючы чаму адбываецца паступальны рух культуры, пераход яе з аднаго стану ў другі.

Падчас выкладання дадзенай вучэбнай дысцыпліны вырашаюцца наступныя *задачы*:

– абгрунтаванне змяненняў як неад'емнай уласцівасці культуры, якія маюць як унутраную трансфармацыю, так і знешнія перамены;

– раскрыццё разнастайнасці трактовак цэнтральнага для культуралогіі паняцця «дынаміка культуры»;

– выяўленне механізмаў узнікнення, вектараў і стадый змены культуры;

– назапашванне студэнтамі тэарэтычных ведаў, неабходных для напісання разнастайных мадыфікацый культуры, іх прычын, вытокаў і вынікаў.

У выніку засваення матэрыялу вучэбнай дысцыпліны студэнт павінен *ведаць*:

– змест і сутнасць навуковых падыходаў да тлумачэння таго, як і чаму змяняюцца культуры і цывілізацыі;

– праблематыку культурнай дынамікі ў культуралогіі;

– механізмы культурнай дынамікі і іх характарыстыкі;

– крыніцы культурнай дынамікі;

– этапы ўкаранення ў культуру інавацый;

умець:

– аналізаваць знешнія і ўнутраныя фактары дынамікі культуры;

– уводзіць складальнікі працэсаў міжкультурных узаемадзеянняў у канкрэтна-гістарычны культурны кантэкст;

– выяўляць сутнасць, змест і сэнс такіх феноменаў, як традыцыя, інавацыя, запазычанні, дыфузіялогія;

– даследаваць асноўныя механізмы культурнай дынамікі;

– з пазіцый агульнай тэорыі культурнай дынамікі інтэрпрэтаваць з’явы і працэсы, якія адбываюцца ў сучаснай беларускай і сусветнай культуры.

Метады (тэхналогіі) навучання

Да эфектыўных педагагічных методаў і тэхналогій, якія садзейнічаюць далучэнню студэнтаў да пошуку і выкарыстання ведаў, набыццю вопыту самастойнага вырашэння задач, адносяцца:

– тэхналогіі праблемна-модульнага навучання;

– тэхналогіі вучэбна-даследчай дзейнасці;

– праектныя тэхналогіі;

– камунікатыўныя тэхналогіі (дыскусіі, прэс-канферэнцыі, вучэбныя дэбаты і іншыя актыўныя формы і метады);

– метады аналізу канкрэтных сітуацый;

– гульнявыя тэхналогіі, у межах якіх студэнты ўдзельнічаюць у дзелавых, ролевых, імітацыйных гульнях і інш.

Для кіравання вучэбным працэсам і арганізацыі кантрольна-ацэначнай дзейнасці выкладчыкам рэкамендуецца выкарыс-

тоўваць рэйтынжавыя, крэдытна-модульныя сістэмы ацэнкі вучэбнай і даследчай дзейнасці студэнтаў, варыятыўныя мадэлі кіруемай самастойнай працы, вучэбна-метадычныя комплексы.

У мэтах фарміравання сучаснай сацыяльна-асобаснай і сацыяльна-прафесійнай кампетэнцыі выпускніка ў практыку правядзення семінарскіх заняткаў мэтазгодна ўкараняць методыкі актыўнага навучання, дыскусійныя формы.

У адпаведнасці з вучэбным планам на выкладанне вучэбнай дысцыпліны «Дынаміка сусветнай культуры» прадугледжваецца 110 гадзін, з якіх 48 гадзін – аўдыторныя заняткі. Прыкладнае размеркаванне гадзін па відах заняткаў наступнае: 28 г. – лекцыі, 20 г. – семінары. Рэкамендаваная форма кантролю ведаў студэнтаў – экзамен.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУИМ

ПРЫКЛАДНЫ ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

Тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		
	усяго	лекцыі	сем. заняткі
Уводзіны	2	2	
Тэма 1. Дынаміка культуры як раздзел тэорыі культуры аб працэсах змяненняў у культуры	4	2	2
Тэма 2. Культурфіласофская інтэрпрэтацыя дынамікі культуры з розных пазнавальна-гнасеалагічных пазіцый	4	2	2
Тэма 3. Асноўныя працэсы культурнай дынамікі	6	4	2
Тэма 4. Паступальна-лінейны вектар развіцця культуры	3	2	1
Тэма 5. Прасторава-часовае перамяшчэнне элементаў комплексу культур	3	2	1
Тэма 6. Цыклічны характар культурнай дынамікі	4	2	2
Тэма 7. Сінергетычная трактоўка культурнай дынамікі	3	2	1
Тэма 8. Традыцыя як спецыфічны механізм культурнай дынамікі	4	2	2
Тэма 9. Дэтэрмінанты і фактары дынамікі культуры	3	2	1
Тэма 10. Інавацыі як стымул далейшага развіцця культуры	4	2	2
Тэма 11. Дынаміка сучаснай беларускай культуры (канец XX – пачатак XXI ст.)	4	2	2
Тэма 12. Гуманізм – стратэгія культурнай дынамікі XXI ст.	4	2	2
Разам...	48	28	20

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

Уводзіны

Значэнне дысцыпліны «Дынаміка сусветнай культуры» ў падрыхтоўцы культуралагічных кадраў. Прадмет, змест, мэта і задачы, структура вучэбнай дысцыпліны. Міжпрадметныя сувязі дадзенай дысцыпліны. Віды вучэбных заняткаў. Крыніцы інфармацыі па праблематыцы вучэбнай дысцыпліны. Формы кантролю.

Характарыстыка асноўных катэгорый культурнай дынамікі. Культура як дынамічная сістэма. Паняцце дынамікі культуры. Метады даследавання змяненняў у культуры.

Тэма 1. Дынаміка культуры як раздзел тэорыі культуры аб працэсах змяненняў у культуры

Актуалізацыя выкарыстання паняцця «дынаміка культуры» ў другой палове ХХ ст. Паскарэнне тэмпаў зменлівасці ў сацыякультурнай сферы. Узрастанне інтэнсіўнасці ўзаемадзеянняў паміж разнастайнымі культурнымі канфігурацыямі. Актывізацыя глабалізацыйных працэсаў.

Паняцце «культурны працэс». Дэтэрмінаванасць культурных працэсаў пэўнымі законамі. Разнастайнасць, шматвектарнасць, шматварыянтнасць культурных працэсаў. Суадносіны паняццяў «дынаміка культуры» і «культурныя змяненні». Культурныя змяненні як трансфармацыя, пазбаўленая накіраванасці і цэласнасці.

Тэма 2. Культурфіласофская інтэрпрэтацыя дынамікі культуры з розных пазнавальна-гнасеалагічных пазіцый

Дынаміка культуры як цыклічная змена асноўных тыпаў культур (П. А. Сарокін «Сацыяльная і культурная дынаміка»). Дынаміка як макрагістарычны сацыякультурны працэс. Дэтэрмінацыя культурнай дынамікі каштоўнасцямі.

Інтэрпрэтацыя культурнай дынамікі А. Модем з інфармацыйна-кібернетычных працэсаў. Сацыядынаміка як працэс функцыянавання «культурэм». Узаемадзеянне культуры з яе асяроддзем. Забеспячэнне трансфармацыі культуры дзейнасцю творчых асоб. Аналіз асаблівасцей культурнай дынамікі ў працах прадстаўнікоў амерыканскай антрапалагічнай школы (Ф. Боас, Р. Крайнер, А. Крэбер, Р. Лоўі, М. Салінс, К. Уіслер,

Л. Уайт і інш.). Канцэпцыі сацыякультурнага развіцця Л. М. Гумілёва, М. Д. Кандрацьева, А. Л. Чыжэўскага. Пульсуючы характар зараджэння, развіцця і змены культур і цывілізацый. Хвалепадобная прырода культурагенных з'яў. Своеасаблівасць падыходу прыхільнікаў постмадэрнісцкай парадыгмы да інтэрпрэтацыі культурных змяненняў. Аналіз дынамікі культуры на прыкладзе духоўнай галіны. «Рызомы» як прынцыпова іншы тып руху: неўпарадкаванае распаўсюджванне, пазбаўленае накіраванасці і рэгулярнасці.

Тэма 3. Асноўныя працэсы культурнай дынамікі

Паняцце «культурны працэс». Дэтэрмінаванасць культурных працэсаў пэўнымі законамі. Разнастайнасць, шматвектарнасць, шматварыянтнасць культурных працэсаў. Класіфікацыя асноўных працэсаў культурнай дынамікі. Стадыяльнасць развіцця культуры: культурагенез, культурная эвалюцыя, культурная трансфармацыя, аномія, крызіс культуры і інш.

Характар узаемадзеяння ўнутры адной альбо паміж некалькімі культурамі: акультурацыя, культурная акумуляцыя, культурная дыфузія, культурная інтэграцыя, культурная трансмісія, культурны сімбіёз, культурны сінтэз, культурная экспансія і інш. Якасная характарыстыка працэсаў культурнай дынамікі: культурная дыферэнцыяцыя, культурная дэградацыя, культурная інверсія, культурны выбух, культурны прагрэс, культурны рэгрэс і інш.

Тэма 4. Паступальна-лінейны вектар развіцця культуры

Канцэпцыя эвалюцыі і яе сутнасць. Паслядоўнасць, незваротнасць змяненняў культурных феноменаў ад гамагеннасці да гетэрагеннасці. Асноўныя прынцыпы вывучэння культуры ў працах Г. Спенсера, Э. Тэйлара, Л. Моргана, Дж. Фрэзера. Накіраванасць руху культуры ад простага да складанага. Заканмернасць культурнага развіцця. Паслядоўнае ўскладненне сацыякультурнага жыцця. Павышэнне ўзроўню арганізацыі культуры. Іманентныя дэтэрмінанты сацыякультурнай эвалюцыі: «прыроджаныя ідэі», носьбітамі якіх з'яўляюцца індывіды і расы. Знешнія дэтэрмінанты эвалюцыі: прыродныя ўмовы, неабходнасць жыццезабеспячэння, заваяванні, запазычанні культурных узораў. Натуральны адбор як механізм дынамікі культуры. Утрыманне адаптацыйна мэтазгодных рыс культуры

з сукупнасці выпадковых варыяцый. Неэвалюцыянізм і яго сутнасць. Тыпы эвалюцыйных канцэпцый: адналінейная, універсальная і шматлінейная. Канцэпцыя мадэрнізацыі.

Тэма 5. Прасторавы-часавы перамяшчэнне элементаў комплексу культур

Аналіз прасторавых і часавых характарыстык культур. Распаўсюджванне культурных з'яў праз кантакты паміж народамі. Ідэя геаграфічнай вызначанасці і аднакратнасці ўзнікнення культуры.

Тэорыя культурных арэалаў. Геаграфічнае распаўсюджванне прадметаў матэрыяльнай культуры. Ф. Ратцэль аб спосабах перамяшчэння элементаў культуры (поўны і хуткі перанос усяго культурнага комплексу; перамяшчэнне асобных этнаграфічных прадметаў ад аднаго народа да іншага).

Паняцці «культурная зона» і «культурны круг» у працах Ф. Ратцэля і Ф. Грэбнера. Ідэя аб пэўных цэнтрах, з якіх ажыццяўляецца распаўсюджванне культуры. Падзел культур на «хтанічную» і «тэлургічную». Восем культурных кругоў Ф. Грэбнера.

Культурная марфалогія Л. Фрабэніуса. Формы перамяшчэння культуры: а) перанос культуры без значнага руху народа; б) перамяшчэнне культуры з народамі. Паняцце «культурная правінцыя».

Агульны закон культурнай дыфузіі К. Уіслера. Распаўсюджванне матэрыяльных, нематэрыяльных і саматычных элементаў культуры.

Першасны культурны комплекс Г. Эліота-Сміта. Міграцыі архаічнай культуры.

Тэма 6. Цыклічны характар культурнай дынамікі

Нелінейнасць культурна-гістарычнага працэсу. Ідэя культурнай марфалогіі. Вечнае абнаўленне, станаўленне і згасанне культурных форм. М. Я. Данілеўскі аб жыццёвым цыкле культурна-гістарычных тыпаў: этнаграфічны, дзяржаўна-палітычны і цывілізацыйны этапы. Магчымыя варыянты ўзаемадзеяння культур у працы М. Я. Данілеўскага «Расія і Еўропа»: «праполка», «прышчэпка», «угнаенне глебы». Славянскі культурна-гістарычны тып як вышэйшы тып цывілізацыі. Культура як

цэласны арганізм чалавека. Погляды О. Шпенглера на вытокі культурнай дынамікі. Душа і цела культуры. Узаемадзеянне культуры і цывілізацыі. Цывілізацыя як паміраючая культура. Праблемы прасімова і стылю культуры ў працы О. Шпенглера «Заняпад Еўропы». Гістарычнае змяненне стылю культуры.

Культурны элемент цывілізацыі паводле А. Тойнбі. Культурны ўплыў на цывілізацыю. Дынамічны характар цывілізацыі. Дзеянне механізма Выкліку-і-Адказу. Выклікі прыроды. Выклікі чалавечага асяроддзя: «стымул удару», «стымул ціску», «стымул сацыяльнага ўціску». Стадыі цыклічнага развіцця: генезіс, рост, надлом, разлажэнне. Творчая меншасць і інертная большасць і іх узаемадзеянне. Характарыстыка хваль духоўнага прагрэсу ў працы А. Тойнбі «Спасціжэнне гісторыі». Хвалепадобнае развіццё культуры. «Павышальная» і «паніжальная» хвалі культурнага развіцця. Аналітычны і сінтэтычны цыклы С. Ю. Маслава і іх уплыў на культуру.

Тэма 7. Сінергетычная трактоўка культурнай дынамікі

Агульны закон дысіпатыўных сістэм. І. Прыгожын аб здольнасці дысіпатыўных сістэм да самазахавання ў выніку павышэння ўзроўню сваёй арганізацыі. Узаемаадносінны паміж хаосам і парадкам. Стваральны характар хаосу. Рух да атрактара. Культурная эвалюцыя як рух у конусе атрактара. Кропкі галінавання альбо кропкі біфуркацыі. Лакальныя і глабальныя біфуркацыі і іх вынікі. Наступствы руху да атрактара: інтэграцыя і пад'ём магутнага культурнага руху; разлажэнне, ідэйны разброд і спад. Выбуховы працэс у кропцы біфуркацыі. Разбурэнне застарэлых культурных каштоўнасцей, норм, ідэй, патэрнаў у біфуркацыйныя моманты. Адбор і замацаванне апраўдаўшых навацый, «нармальнае», павольнае развіццё культуры.

Тэма 8. Традыцыя як спецыфічны механізм культурнай дынамікі

Сутнасць і змест традыцыі (культурныя ўзоры, інстытуты, навыкі, нормы, звычаі, абрады, каштоўнасці, ідэі, стылі і г.д.). Аб'екты, працэсы і спосабы засваення традыцый. Разнастайнасць навуковых падыходаў да сутнасці традыцый (С. Аруцёнаў, Ален дэ Бенуа, Ю. Лотман, Э. Маркаран, Э. Шылз і інш.). Традыцыя як сацыяльная і культурная спадчына. Традыцыя –

стабільны элемент кожнай культуры. Роля традыцыі ў трансляцыі калектыўнага вопыту, акумуляванні і ўзбагачэнні духоўнай спадчыны, самазахаванні, забеспячэнні перманентнага развіцця этнасу і яго культуры. Грамадскі характар традыцыі. Функцыянаванне традыцый ва ўніверсальным і лакальным маштабе. Агульначалавечыя і этнічныя традыцыі. Традыцыі ў беларускай культуры.

Рухомасць і дыскрэтнасць, пастаянства і бесперапыннасць традыцый. Вытворчыя, сямейна-бытавыя, грамадзянскія і рэлігійныя традыцыі. Інтэрпрэтацыя і выбар традыцый. Пазітыўныя і негатыўныя традыцыі. Суадносіны паміж традыцыямі і навацыямі.

Традыцыяналізм і яго сутнасць.

Тэма 9. Дэтэрмінанты і фактары дынамікі культуры

Разнастайнасць пазнавальных модусаў структуры і прыроды дэтэрмінант. Лішак (ці недахоп) інфармацыі альбо энергіі пры абмене паміж сістэмамі дзеяння. Няўстойлівасць пульсуючых, ускладненых ці дэградуючых структур. Нераўнаважнае развіццё розных галін, узроўняў і структурных адзінак культуры. Тыпы фактараў паводле М. Вэбера (каштоўнасна-сімвалічны, гаспадарчы). Фактар часу. Заканамернасці гістарычнай дынамікі. Актуальная дынаміка культуры.

Узаемадзеянне грамадства, прыроды і культуры. Просторавае размяшчэнне культурных форм. Узаемадзеянне розных культур. Сістэмы жыццезабеспячэння і гаспадарча-эканамічнай дзейнасці. Сацыяльныя інстытуты і іх актыўнасць. Фактары, умовы праяўлення і спосабы ажыццяўлення дынамікі культуры як механізмы яе рэалізацыі.

Тэма 10. Інавацыі як стымул далейшага развіцця культуры

Вызначэнне сутнасці паняцця «інавацыя». Прычыны ўзнікнення інавацый: адмаўленне асобнымі суб'ектамі культуры пануючых каштоўнасцей, норм, традыцый, звычаяў, правіл паводзін, ідэй; пошукі сваіх уласных шляхоў культурнага і сацыяльнага самасцвярджэння. Тыпы інавацый: эндагенныя і экзагенныя. Унутраныя і знешнія працэсы ўтварэння інавацый. Культурная мутацыя. Інавацыі і іх суб'екты. Паступовасць

узнікнення інавацый. Этапы ўкаранення інавацый у культуру: адбор, мадыфікацыя, інтэграцыя. Функцыі інавацый. Прагрэсіўны і рэгрэсіўны характар інавацый. Адзінства і ўзаемасувязь традыцый і навацый.

Тэма 11. Дынаміка сучаснай беларускай культуры (канец XX – пачатак XXI ст.)

Распад манастылістычнай культуры савецкага тыпу. Манастылістычная кананізацыя жанраў і стыляў культурнай дзейнасці ў перыяд сацыялізму. Фарміраванне полістылістычнай культуры. Галоўныя рысы полістылістычнай культуры: дэіерархізацыя, дэкананізацыя, неўпарадкаванасць, дэтаталізацыя, эзатэрычнасць, негатыўнасць, атэалогія. Фарміраванне полістылістычнага сацыякультурнага асяроддзя. Асноўныя характарыстыкі працэсу сацыякультурнай трансфармацыі. Складванне новых культурных мадэляў і форм жыцця. «Культурныя інсцэніроўкі» новых мадэляў жыцця. Пошукі «страчанага асобнага ідэнтыфікацыі». Новыя культурныя стылі і формы. Мадэрнізацыйныя працэсы ў сферы культуры. Тыпы мадэрнізацыі: «вестэрнізацыя», «даганяючая мадэрнізацыя», «постмадэрнізацыя», «неамадэрнізацыя». Тэндэнцыі сучаснага сацыякультурнага развіцця: а) сціранне спецыфічных культурных адрозненняў у выніку глабалізацыйных працэсаў; б) імкненне этнакультурных груп да сэгрэгацыі, гетаізацыі, аўтагерметызацыі.

Мультыкультурная мадэль развіцця. Формы мультыкультуралізму: спантанны, інстытуцыйны, крэатыўна-інтэлектуальны і інш. Спецыфіка беларускага гістарычнага мультыкультуралізму.

Тэма 12. Гуманізм – стратэгія культурнай дынамікі XXI ст.

Адметнасці дынамікі культуры ў першым дзесяцігоддзі XXI ст.: адсутнасць рэгулявання развіцця тэхнакратычнай цывілізацыі; першаснасць каштоўнасцей прагрэсізму і тэхналагізму і іх глабальнае распаўсюджванне; дысбаланс паміж актыўнасцю тэхналагічнага развіцця і ўнутранай духоўнай пустатой; глабальныя выклікі сучаснасці.

Зварот да канкрэтнага чалавека і фарміруемай ім культуры як універсальны гуманізм. Здольнасць чалавека да культурнага

быцця ў эпоху ante. Адлюстраванне чалавека як адзінага суб'екта прыроднага, сацыяльнага і культурнага быцця ў вітагеннай культуры.

Праблема фарміравання мадэлі кіруемага, навукова і духоўна арганізаванага свету. Адаптыўны механізм як асноўны прычынны элемент сацыякультурнай дынамікі. Выпрацоўка культурных спосабаў адаптацыі і спецыфічных форм прыстасаванняў.

Канструяванне сацыякультурнага асяроддзя як функцыя культуры XXI ст. Межы культурнага развіцця. Небяспека пераходу да працэсу «дэцывілізацыі». Інтэгратыўная культура як сродак пераадолення хаосу. Пераадоленне працэсаў адрывання і неразумення культур.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУИМ

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура

Асноўная

1. *Данилевский, Н. Я.* Россия и Европа. Взгляд на культурные и политические отношения славянского мира к германороманскому / Н. Я. Данилевский. – СПб. : Изд-во С.-Петербург. ун-та : Изд-во «Глаголь», 1995. – 396 с.

2. *Кармин, А. С.* Динамика культуры / А. С. Кармин // Культурология. – 2-е изд., перераб. и доп. – СПб. : Изд-во «Лань», 2003. – С. 730–915.

3. *Моль, А.* Социодинамика культуры : пер. с фр. / А. Моль. – Изд. 3-е. – М. : Изд-во ЛКИ, 2008. – 416 с.

4. *Смолік, А. І.* Дынаміка культуры / А. І. Смолік // Культуралогія : тэорыя культуры : вучэб. дапам. / А. І. Смолік, Л. К. Кухто. – Мінск : Беларус. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў, 2008. – С. 207–243.

5. *Тойнби, А. Дж.* Постигание истории / А. Дж. Тойнби ; сост. А. П. Огурцов. – М. : Прогресс, 1991. – 736 с.

6. *Уайт, Л.* Энергия и эволюция культуры / Л. Уайт // Антология исследований культуры. Т. 1. – СПб. : Университетская книга, 1997. – С. 17–49.

7. *Шпенглер, О.* Закат Европы. Очерки морфологии мировой истории / О. Шпенглер ; пер. и прим. И. И. Маханькова. – М. : Мысль, 1998. – 538 с.

8. *Языкович, В. Р.* Динамика и типология культуры / В. Р. Языкович // Культурология : учеб.-метод. пособие / В. Р. Языкович. – Минск : РИВШ, 2010. – С. 136–159.

Дадатковая

1. *Аванесова, Г. А.* Динамика культуры / Г. А. Аванесова // Культурология. XX век : словарь. – СПб. : Университетская книга, 1997. – С. 99–102.

2. *Багдасарьян, Н. Г.* Социокультурная динамика / Н. Г. Багдасарьян // Культурология : учебник для студ. техн. вузов / Н. Г. Багдасарьян, Г. В. Иванченко, А. В. Литвинцева [и др.]. – 4-е изд., испр. – М. : Высш. шк., 2002. – С. 76–97.

3. *Кребер, А.* Конфигурация развития культуры / А. Кребер // Антология исследований культуры. Т. 1. – СПб. : Университетская книга, 1997. – С. 225–271.

4. *Пригожин, И.* От существующего к возникающему : Время и сложность в физических науках / И. Пригожин. – М. : Наука, 1985. – 328 с.

5. *Фробениус, Л.* Детство человечества : Первобытная культура аборигенов Африки и Америки : пер. с нем. / Л. Фробениус. – 2-е изд. – М. : Издательская группа URSS, 2012. – 376 с.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Вучэбнае выданне

ДЫНАМІКА СУСВЕТНАЙ КУЛЬТУРЫ

*Вучэбная праграма
на спецыяльнасці 1-21 04 01 Культуралогія (на напрамках),
напрамку спецыяльнасці 1-21 04 01-01 Культуралогія
(фундаментальная), спецыялізацыі 1-21 04 01-01 01
Тэорыя і гісторыя культуры*

Карэктар В.Б.Кудласевіч
Тэхнічны рэдактар Л.М.Мельнік

Падпісана ў друк 2012. Фармат 60x84 ¹/₁₆.
Папера пісчая № 2. Рызаграфія.
Ум. друк. арк. 0,78. Ул.-выд. арк. 0,54. Тыраж экз. Заказ .

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
УА «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў».
ЛІ № 02330/0003939 ад 19.05.2011.
Вул. Рабкораўская, 17, 220007, г. Мінск.